

Michel S. Laguerre, *Avrupa'da Parlamento ve Diaspora*, İstanbul:
GAV Perspektif Yayınları, 2020, 274 s.

Değerlendiren: Bekir Gündoğmuş

Uluslararası göç olgusu, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir trend yakalayıp küresel bir fenomen haline gelmiştir. Literatüre hâkim nitelemesiyle “Göçler Çağı” olarak adlandırılan bu dönem, ulus-devlet merkezli teritoryal yaklaşımlar karşısında ulusaşırı alanların oluşum süreçlerine dikkatlerin yoğunlaşmasına öncülük etmiştir. Zira bu dönemde, ana vataniyle sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel iletişimini güçlü bir şekilde devam ettirme eğilimli göçmenlerin aynı zamanda ev sahibi ülke ile de sosyal ve sembolik bağlar kurduğu yeni bir pratik ortaya çıkmıştır. Buna koşut olarak, geleneksel diaspora okumaları da yerini modern diaspora yaklaşımlarına bırakmıştır. Bu bağlamda ele alınan konulardan birisi, diasporaların ana vatan parlamentolarında temsil edilmesi konusudur. İtalya, Fransa, Portekiz, Makedonya ve Hırvatistan olmak üzere sınırlı sayıda Avrupa ülkesinde yasal mevzuata sahip olan diasporanın parlamentoda temsil hakkı, dünyanın farklı bölgelerinde tartışılmaya başlanmıştır. Katılımcı demokrasi, çoğulculuk, liberalizm ve vatandaşlık kavramları çerçevesinde akademik alanda farklı tartışmalara konu olan diaspora ve temsiliyeti, ağır bir ilerlemeye sahip olsa da kronolojik ve problematik çalışmalarla sosyal bilimlerde ağırlık kazanmaya devam etmektedir.

Michel S. Laguerre tarafından kaleme alınan “*Avrupa'da Parlamento ve Diaspora*” başlıklı kitap, literatürde modern diaspora yaklaşımı kapsamında diasporanın siyasal temsilini konu edinen eserler arasında yer almaktadır. Çağdaş sosyal teori, bilgi teknolojisi, ulus ötesi diaspora siyaseti, küreselleşme ve küresel metropol çalışmaları alanlarında eserleri bulunan Michel S. Laguerre, 1998 yılında yayınladığı “*Diasporic Citizenship*” başlıklı eserinin ardından düzenli bir şekilde diaspora merkezli akademik

@ Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi. bgundogmus@bandirma.edu.tr

id <https://orcid.org/0000-0002-4279-5935>

© İlimi Etüdler Derneği
DOI: 10.12658/D0299
insan & toplum, 2021.
insanvetoplum.org

çalışmalar ortaya koymaktadır. Bu yönüyle ele aldığı konuya hâkim olduğu izlenimi uyandıran yazar, 2016 yılında “*The Multisite Nation: Crossborder Organizations, Transfrontier Infrastructure*” başlıklı kitabını yayınlarken 2017 yılında da “*Global Digital Public Sphere and The Postdiaspora Condition: Crossborder Social Protection, Transnational Schooling, and Extraterritorial Human Security*” isimli eseri ortaya koymuştur. “*Parliament and Diaspora in Europe*” başlığıyla ilk kez 2013 yılında İngilizce olarak yayınlanan eser, 2020 yılında Akın Emre Pilgir tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve Göç Araştırmaları Vakfı Perspektif Yayınları’na Türkçe literatüre kazandırılmıştır. Sade ve anlaşılır bir dille kaleme alındığı görülen eser, güncel bir konuyu ele almasının yanı sıra saha araştırmasıyla desteklediği için özgün bir niteliğe sahiptir.

Kitap Sunuş, Giriş ve Sonuç kısımları dışında beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm; parlamento ve diaspora ilişkileri, kozmo-ulusal parlamentolara dönüşüm, sınır ötesinde ulusun temsili, çifte vatandaşlık ve yurt dışında oy kullanma konularını çeşitli örnekler üzerinden tartışmaktadır. Bu noktada ulusal anayasaların ulus-ötesi bir pratiğe taşınmasında maliyetler, lojistik meseleler, diasporanın ideolojik eğilimleri, ev sahibi ülkelerin itirazları, diasporanın boyutu ve coğrafi dağılımı ile ülkelerin parlamento tarihinin oynadığı role özel vurgu yapılmaktadır (s. 24). İkinci, üçüncü ve dördüncü bölümler; sırasıyla İtalya, Fransa ve Hırvatistan’da diasporanın parlamentoda temsil edilmesi sürecinde yaşanan gelişmeleri tarihsel olarak açıklamaktadır. Bu kapsamda ilgili ülkelerin seçim kampanyaları, vergilendirme, kamu politikası, bilgi teknolojileri ve kurumsallaştırma stratejilerine yer vermektedir. Beşinci bölüm ise; diasporanın parlamentoda temsilinin sağlanmasında yaşanan politik süreçlerde kozmo-ulusal politikaları ortaya çıkartan mekanizmaları ele almaktadır. Kitabın temel iddiası; diasporanın parlamentoda temsilinin, ulusun anlamında yol açtığı değişimi ve devlet kurumlarının (özellikle parlamentonun) bu yeni durum karşısında konumlanmasını analiz etmektir (s.41).

Ülkelerin yurt dışındaki vatandaşlarını siyasal süreçlere dâhil etme kaygılarının tartışılmaya başlanması hasebiyle güncel bir tartışmayı konu edinen ön açıcı nitelikteki bu çalışma, alandaki benzeri çalışmalara kıyaslandığında; daha uzun soluklu bir araştırma süreci, detaylandırma ve kaynaklara yerinde erişim gibi avantajlara sahiptir. Birincil kaynaklara ulaştığı görülen geniş kaynakçasıyla, diasporanın ana vatan parlamentosunda temsiliyle ilgilenen araştırmacılar açısından işlevsel bir eser niteliği görmektedir. Çalışma sonuç bölümünde literatürde sıklıkla ana vatanın ilave bir unsuru olarak ele alınan diasporayı yeniden tanımlayarak literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, diasporanın temsiliyle oluşan kozmo-ulusal parlamentonun, ana vatanın genişlemiş hukuki yapısının içinde diasporayı yeniden

konumlandığı iddia edilmektedir. Buna göre, diaspora ve ana vatan, kozmo-ulusun bütününe oluşturan iki ana unsur konumundadır (s. 247).

Özgün nitelikte bir eser olmasıyla birlikte, barındırdığı çeşitli eksiklikler nedeniyle, çalışmanın eleştirilecek yönleri de bulunmaktadır. Bunların başında, diaspora kavramını ele almada teorik çerçevenin zayıflığı yer almaktadır. Geleneksel diaspora kavramının modern diaspora yaklaşımlarına doğru evirilen anlamının tarihsel perspektifte ele alınması, diasporanın politik konumlanmasını daha kolay anlamak açısından önem arz etmektedir. Ayrıca yazarın teorik çerçeveyi açıkça belirlememiş olması, konu bütünlüğünün sağlanmasına engel teşkil etmektedir.

Bir diğer husus; çalışmanın iddiasını destekleyecek yeterli donenin sağlanamamış olmasıdır. Ulusların ulus-devletlerinin teritoryal sınırlarını aşan kozmo-uluslara dönüşmesinin kaçınılmazlığını öne süren yazarın, bu iddiasına temel dayanak olarak gösterdiği ülke örneklerinin iddia edilenden farklı sonuçlara sahip olduğu görülmektedir. Örneğin eserde verilen oranlara bakıldığında, Hırvatistan'da diasporanın parlamentoda temsil edilmesi imkânına rağmen, Hırvat diasporasının bu konuya oldukça sınırlı düzeyde ilgi gösterdiği ve genel anlamda temsilin başarısız bir girişim haline geldiği anlaşılmaktadır (s. 178). Fransa ve İtalya'yı konu edinen bölümlerde ise diasporanın siyasal katılım oranlarına ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Dolayısıyla yazar, ana vatan parlamentosunda temsil nedeniyle diasporanın bir nevi "özne" konumuna yerleştiğini ima ederken diasporanın süreçteki konumlanmasını eksik bırakmakta ve diasporayı âdeta "nesne"leştirilmektedir. Hâlbuki, kozmo-ulusu oluşturan bütününe ana parçası olarak nitelenen diasporanın, siyasal katılım yoluyla bu amaca dönük bir aksiyon alması beklenmektedir. Ne var ki, üç ülke örneğinde de diaspora üyelerinin ana vatan parlamentosunda temsil konusuna yaklaşımının ya belirsiz ya da negatif yönde olduğu görülmektedir. Bu veriler, yazarın iddiasının aksine diasporayı ana vatanın ilave unsuru olarak gören yaklaşımları (s. 247) destekleyici mahiyette görülebilir. Ana vatan ülkelerin ve ev sahibi ülkelerin diaspora temsiliyetine ilişkin yaklaşımlarının tartışmanın merkezine oturtulması, sürecin doğrudan muhatabı olan diaspora üyelerinin tutumlarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir.

Son olarak eserde diasporanın parlamentoda temsilinin ülkelerin uyguladığı seçim sistemi ve siyasal rejimler gibi farklı etmenlerden ne denli etkilendiği konusunda da değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim siyasal rejim pratiklerinin farklı diaspora temsili sunma potansiyeline sahip olduğu bilinmektedir. Aynı şekilde tek turlu seçimler ile iki turlu seçimler arasında da siyasal katılım bakımından farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu anlamda başkanlık sisteminin geçerli olduğu ve diasporanın parlamento temsiliyetinin uygulandığı Ekvador, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti gibi

karşılaştırma fırsatı sunan başka ülke örneklerine de ayrı başlık açılmasının konunun derinleşmesi bakımından önem arz edeceği varsayılmaktadır.

Zikredilen tüm bu eksikliklere karşın ele alınan konunun henüz başlangıç aşamasında sayılabilecek nitelikte olmasının, farklı pratiklerin karşılaştırılması olanağını sınırlandırdığı da gözden kaçırılmamalıdır. Barındırdığı eksiklere karşın, diasporanın parlamentoda temsili gibi güncel bir konuyu ele alan bu eser, diaspora-ana vatan ilişkilerini açıklama konusunda bir perspektif sunmaya çalışmaktadır. Ulus anlayışının genişlemesine koşut olarak kozmo-ulus oluşumuna doğru giden süreçte dikkat çekiyor olması, yalnızca akademisyenler açısından değil politika yapıcılar açısından da önem arz etmektedir. Zira yaygınlaşmaya devam eden uluslararası göç hareketliliği ulus-ötesi pratikler konusunda karar alıcıları inisiyatif almaya ve politika belirlemeye zorlamaktadır. Çalışma ülke örnekleri üzerinden ortaya koyduğu veriler ile diaspora çalışmalarına katkı sunabilecek niteliktedir.